

Konečně Nejvyšší soud dodává, že na výše uvedených závěrech není způsobila nic změnit ani skutečnost, zda žalovanému (případně) náležela „obrana“ proti zaplacení směnky založená na kauzálních námitkách, když výklad ustanovení § 172 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona nemůže být rozdílný (jen) proto, zda pohledávku z titulu směnky (zajišťující obsa-

hově srovnatelnou pohledávku) přihlásil do insolvenčního řízení věřitel, vůči němuž mohl žalovaný kauzální námitky uplatnit, nebo věřitel, ve vztahu ke kterému žalovanému kauzální námitky nepřišly (viz např. omezení práva vznášet námitky obsažená v čl. I. § 10 a § 17 zákona č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového).

Jelikož se dovolateli nepodařilo zpochybnit správnost právního posouzení věci odvolacím soudem, Nejvyšší soud (při absenci vad řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti § 242 odst. 3 o. s. ř.) dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

Lukáš Pacht

Střet soupisu majetkové podstaty s kupní smlouvou na nemovité věci, která nebyla před úpadkem zavkládována a (ne)aplikace dohody o ochraně investic.

Nejvyšší soud České republiky rozhodl rozsudkem ze dne 30.09.2019, sen. zn. 29 ICdo 12/2018, o zamítnutí vylučovací žaloby osoby, která se domáhala vyloučení nemovitostí z majetkové podstaty dlužníka.

Žalobce přitom argumentoval tím, že sepsáním nemovitostí do majetkové podstaty dlužníka porušil insolvenční správce jeho práva jako občana Německa dle Dohody o ochraně investic uzavřené mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo. Nejvyšší soud však judikoval, že pokud nebyl v důsledku sjednaného neobvykle dlouhých čtyřletého odkladu podání návrhu na vklad vlastnického práva k nemovitostem podle kupní smlouvy dokončen převod vlastnického práva k nemovitostem ve prospěch kupujícího, pak je vyloučeno pokládat soupis nemovitostí do majetkové podstaty za vyloučení nebo znárodnění investice kupujícího v podobě uhrazené kupní ceny nebo za jakékoli jiné opatření, jehož výsledek je stejný jako vyloučení nebo znárodnění. Závěry potvrdil dne 02.06.2020 rovněž Ústavní soud usnesením sp. zn. I. ÚS 4017/19.

Skutkový stav

Insolvenční správce byl ustanoven pro konkurs, ve kterém podstatnou část majetkové podstaty dlužníka tvořily lukrativní nemovitosti v Praze zapsané v katastru nemovitostí jako součást společného jmění dlužníka a jeho manželky. Insolvenční správce vycházel ze stavu v katastru nemovitostí a rovněž ze seznamu majetku předloženého v řízení dlužníkem a nemovitosti sepsal do soupisu majetkové podstaty dlužníka.

Dva roky po zahájení insolvenčního řízení insolvenční správce zjistil, že ohledně nemovitostí probíhá u příslušného katastrálního úřadu řízení o převodu vlastnického práva k nim na třetí, insolvenčnímu správci cizí osobu. Katastrální úřad z důvodu vedeného insolvenčního řízení vklad neprovedl, přičemž následovala série návrhů a žalob této třetí osoby.

Podkladem pro zamýšlený převod vlastnického práva měla být kupní smlouva, která nebyla insolvenčnímu správci známa a ohledně které obě strany tvrdily, že ji údajně podepsaly před zahájením insolvenčního řízení, ale sjednaly v ní, že k podání návrhu na vklad vlastnického práva

dojde až nejdříve za čtyři roky od jejího podpisu. Za účelem splnění formálních požadavků katastru nemovitostí ohledně úředního ověření podpisů strany kupní smlouvy uznaly své podpisy za vlastní, ovšem až v době těsně před podáním katastrálního návrhu, tedy v době, kdy již insolvenční řízení dávno běželo.

Kupující dle předmětné kupní smlouvy byl německým občanem. Opakovaně se odkazoval na (dnes již zrušenou) dvoustrannou dohodu o ochraně investic uzavřenou mezi ČSRF a SRN, účinnou od 2. 8. 1992, a tvrdil, že soupis nemovitostí do majetkové podstaty představuje vyloučení jeho investice na území ČR. Dle kupní smlouvy údajně dlužník s manželkou dlužili kupujícímu (z předchozích nespecifikovaných závazků) částku odpovídající kupní ceně za nemovitosti, a proto měla být kupní cena dle kupní smlouvy uhrazena tak, že se účinností kupní smlouvy dosavadní závazek na vrácení zápůjček změní na přijetí zálohy na kupní cenu za nemovitosti. Účinnost kupní smlouvy byla sjednána ke vkladu vlastnického práva kupujícího k nemovitosti, a tudíž k ní nikdy nedošlo. Nutno dodat, že insolvenční správce v návaznosti na okolnosti případu důvodně pochyboval o tom, že předmětná kupní smlouva byla skutečně před zahájením insolvenčního řízení podepsána (neověřenými podpisy) a rovněž mu nebyly předloženy žádné důkazy o jakýchkoli předchozích půjčkách mezi kupujícím a dlužníkem a jeho manželkou. Posouzení stáří listiny však nebylo dle oslovených odborníků možno provést (listina nebyla dostatečně stará, aby byly rozdíly průkazné).

Vylučovací žaloba

Po zamítnutí návrhu na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí podal kupující kromě žaloby na nahrazení rozhodnutí katastrálního úřadu (která byla posléze také pravomocně zamítnuta) rovněž žalobu na vyloučení nemovitostí z majetkové podstaty dlužníka proti insolvenčnímu správci. Ve vylučovací žalobě žalobce tvrdil, že v souladu s § 225 odst. 1 insolvenčního

zákona je zde jiný důvod, pro který neměly být nemovitosti zahrnuty do majetkové podstaty dlužníka, a tímto důvodem je dohoda o ochraně investic, která má přednost před zněním insolvenčního zákona.

Soud prvního stupně vylučovací žalobu zamítl s tím, že žalobce neprokázal nutný předpoklad úspěchu vylučovací žaloby, a to že by insolvenční správce neoprávněně sepsal nemovitosti do majetkové podstaty dlužníka, ani to, že by vlastnické právo svědčilo žalobci. V odvolání následně žalobce zopakoval svoji argumentaci, že kupní smlouva představovala jeho investici, která podléhá ochraně dle dohody o ochraně investic. Dále předložil argument, že prohlášení konkursu na majetek prodávajícího nemá samo o sobě vliv na platnost sjednané kupní smlouvy a na její obligační účinky, a tedy že trvá závazek insolvenčního správce převést vlastnické právo k nemovitostem.

Insolvenční správce v odvolacím řízení trval na tom, že dohoda o ochraně investic se na daný případ vůbec nevztahuje. Insolvenční správce zapsal nemovitosti do soupisu majetkové podstaty po právu, resp. vzhledem k zápisům na listu vlastnictví je ani nemohl nezapsat, aniž by významným způsobem neporušil své povinnosti v řízení a rovněž práva zajištěných i nezajištěných věřitelů dlužníka. Vzhledem k dvoufázovému nabývání vlastnického práva k nemovitostem a tomu, že nikdy nedošlo k zápisu vlastnického práva žalobce do katastru nemovitostí, byli po celou dobu vlastníky nemovitostí dlužník a jeho manželka. Žádný důvod k vyloučení nemovitostí z majetkové podstaty v souladu s insolvenčním zákonem nebyl dán.

V této fázi řízení se do věci vložilo rovněž státní zastupitelství, které ve svém vyjádření uvedlo, že v průběhu celého insolvenčního řízení je patrna snaha dlužníka a jemu blízkých osob zdržet zpeněžení nemovitostí, a to jakýmkoli prostředky.

Vrchní soud v Praze potvrdil prvostupňový rozsudek i závěry soudu prvního stupně a argumenty insolvenčního správce. Uvedl, že žalobce nemovitosti nikdy nenabyl, a není tedy možné o nich uvažovat jako o žalobcově investici, jež by mohla teoreticky podléhat dohodě o ochraně investic. Dále potvrdil, že insolvenční správce oprávněně a správně sepsal nemovitosti do majetkové podstaty dlužníka. V následném dovolání žalobce pouze zopakoval své předchozí argumenty.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu

Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 30. 9. 2019, sen. zn. 29 ICdo 12/2018 dovolání žalobce zamítl. V rozsudku Nejvyšší soud zopakoval ustálené

závěry judikatury ohledně předpokladů úspěchu vylučovací žaloby, kterými jsou následující skutečnosti: (i) označený majetek byl pojat do soupisu majetkové podstaty dlužníka, (ii) vylučovací žaloba byla podána osobou odlišnou od dlužníka a včas, (iii) žalovaným je insolvenční správce, (iv) v době rozhodování o vylučovací žalobě trvají účinky konkursu a majetek je nadále sepsán v majetkové podstatě a (v) žalobce prokázal nejen to, že daný majetek neměl být do soupisu zařazen, ale i to, že právo, které vylučovalo zařazení do soupisu, svědčí jemu, případně je tu jiný důvod, pro který neměl být majetek zařazen do soupisu.

Nejvyšší soud potvrdil, že insolvenční správce oprávněně a správně sepsal předmětné nemovitosti do majetkové podstaty dlužníka v souladu s § 205 odst. 2 a § 206 odst. 1 písm. b) a odst. 2 insolvenčního zákona.

Dále se Nejvyšší soud věnoval rozlišení právního důvodu a právního způsobu nabytí vlastnického práva k nemovitostem. Kupní smlouva nemá účinek převodní, ale pouze obligační a zavazuje prodávajícího, aby převedl vlastnické právo k nemovitostem dalším úkonem. V době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka mohly působit pouze obligační účinky kupní smlouvy, tudíž žalobce vlastnické právo k nemovitostem nenabyl. Nemovitosti se stále nacházely ve společném jmění dlužníka a jeho manželky, takže je insolvenční správce důvodně sepsal do soupisu majetkové podstaty a jiný způsob ani nepřicházel v úvahu.

K otázce aplikace dohody o ochraně investic Nejvyšší soud uvedl, že v situaci, kdy v důsledku neobvykle sjednaného čtyřletého odkladu účinnosti kupní smlouvy nebyl dokončen proces změny vlastnictví ve prospěch žalobce, pak nelze soupis nemovitostí do majetkové podstaty pokládat za vyvlastnění nebo znárodnění žalobcovy investice, nebo za jakékoliv jiné opatření, jehož výsledkem je stejný jako vyvlastnění nebo znárodnění. Nejvyšší soud v této souvislosti doplnil, že nevypořádané peněžité pohledávky věřitelů vůči dlužníku vzniklé před zahájením insolvenčního řízení se v insolvenčním řízení zásadně uplatňují přihláškou pohledávky do insolvenčního řízení, což platí i pro pohledávky nepeněžité.

Ústavní stížnost

V návaznosti na rozsudek Nejvyššího soudu podal žalobce ještě ústavní stížnost s návrhem na zrušení tohoto rozsudku a všech předcházejících rozhodnutí. V ústavní stížnosti žalobce tvrdil, že obecné soudy porušily jeho základní práva a svobody, když došlo k nepřipustnému zásahu do jeho práva na soudní ochranu dle čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Dále konstatoval porušení čl. 10 Ústavy, který stanoví aplikační přednost mezinárodní smlouvy. Žalobce rovněž napadal postup soudu prvního stupně, který nevyrozuměl neprodleně zahraniční věřitele o zahájení insolvenčního řízení dle § 430 insolvenčního zákona.

Ústavní stížnost byla usnesením Ústavního soudu dne 02.06.2020, sp. zn. I. ÚS 4017/19, odmítnuta. Ústavní soud posoudil ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou, vyjma části napadající porušení informační povinnosti sou-

du prvního stupně, kterou shledal nepřipustnou pro nevyčerpání procesních prostředků ochrany. Ústavní soud mimo jiné potvrdil, že všechny obecné soudy vysvětlily, proč nebyly naplněny subsumpční podmínky k tomu, aby mohly být aplikovány normativní následky stanovené dohodou o ochraně investic. V daném případě se nejedná o vyvlastnění či jiný podobný zásah,

„Nejvyšší soud potvrdil, že insolvenční správce oprávněně a správně sepsal předmětné nemovitosti do majetkové podstaty dlužníka v souladu s § 205 odst. 2 a § 206 odst. 1 písm. b) a odst. 2 insolvenčního zákona,“ říká Mgr. Vendula Nejedlá, advokátka Z/C/H Legal.

Foto: archiv KN

který by aplikaci čl. 4 odst. 1 dohody o ochraně investic umožňoval. Nemohlo tak dojít k situaci předvídané čl. 10 Ústavy, tedy že pokud mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon (zde insolvenční zákon), použije se mezinárodní smlouva. Nemůže se tak jednat o porušení Ústavy či zásah do základního práva na soudní ochranu stěžovatele.

Závěr

Dle našeho názoru, jakožto insolvenčního správce v dané věci, je třeba rozhodnutí Nejvyššího soudu jedinečně kvitovat s ohledem na zachování základních zásad a účelu insolvenčního řízení. V případě, že by se žalobci skutečně podařilo v dané situaci převést na sebe nemovitosti, mohl by tento případ přinést potenciálně velmi škodlivý precedens pro všechna budoucí insolvenční řízení – stačilo by pak komukoli „nalézt“ dosud tzv. nezavkládanou kupní smlouvu datovanou před insolvenčním řízením, doplnit ověření popisů (v době vedeného insolvenčního řízení) a vyvést nemovitosti z majetkové podstaty.

V daném případě se soudy všech stupňů shodly na tom, že insolvenční správce oprávněně zahrnul nemovitosti do majetkové podstaty dlužníka, s ohledem na nedokončený proces převodu vlastnictví k nemovitostem. Žalobce pak neprokázal, že by existovalo jeho právo, které by

ospravedlňovalo vyloučení nemovitostí z majetkové podstaty, ani že by byl dán jiný důvod pro vyloučení těchto nemovitostí, přitom takovým důvodem nemůže být ani mezinárodní smlouva – dohoda o ochraně investic mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo. Svým rozhodnutím tak soudy přispěly k zachování práv věřitelů v insolvenčním řízení a zamezily

„Nejvyšší soud judikoval, že pokud nebyl v důsledku sjednaného neobvykle dlouhého odkladu podání návrhu na vklad vlastnického práva k nemovitostem podle kupní smlouvy dokončen převod vlastnického práva k nemovitostem ve prospěch kupujícího, pak je vyloučeno pokládat soupis nemovitostí do majetkové podstaty za vyvlastnění nebo znárodnění investice kupujícího v podobě uhrazené kupní ceny nebo za jakékoliv jiné opatření, jehož výsledkem je stejný jako vyvlastnění nebo znárodnění,“ uvedl partner Z/C/H Legal Mgr. Milan Paták.

Foto: archiv KN

neoprávněnému vyvedení nemovitostí z majetkové podstaty.

Na okraj lze uvést, že dvoustranné mezinárodní dohody o ochraně investic mezi členskými státy Evropské unie byly dlouhodobě kritizovány pro rozpor s evropským právem a v návaznosti na to byla dne 05.05.2020 23 členskými státy Evropské unie včetně České republiky a Německa podepsána Dohoda o ukončení platnosti dvoustranných dohod o investicích mezi členskými státy Evropské unie. Dohoda dále stanovila, že rozhodčí doložky obsažené v intra-unijních dohodách o podpoře a ochraně investic jsou neaplikovatelné. Česká republika ratifikovala Dohodu o ukončení platnosti dvoustranných dohod o investicích dne 10. 11. 2021. Členské státy EU, které dohodu nepodepsaly, mají ukončit dvoustranné dohody o podpoře a ochraně investic uzavřené s členskými státy EU bilaterálně. Otázky aplikace konkrétních mechanismů ochrany dle dohody o ochraně investic mezi ČR a SRN a jejího souladu s evropským právem však v předmětném sporu nebyly řešeny, když – jak uvedly soudy všech stupňů – nebylo možné okolnosti daného případu vůbec subsumovat pod tuto dohodu.

(red)